

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет іноземної філології
Кафедра англійської мови

ДИПЛОМНА РОБОТА

магістра

з теми: **«КОНСТРУКЦІЯ І ДЕКОНСТРУКЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ
ІДЕНТИЧНОСТІ В РОМАНІ ДЖУЛІАНА БАРНСА
«АНГЛІЯ, АНГЛІЯ»**

Виконав: магістрант 2 курсу,
групи Ang1- M20p
спеціальності 014 Середня освіта
(Мова і література (англійська)
за освітньо-професійною програмою
Середня освіта (Англійська мова і зарубіжна література)

Пристаї Андрій Анатолійович

Керівник: **Шаповал Ольга Григорівна**,
кандидат філологічних наук,
старший викладач кафедри
германських мов та зарубіжної літератури

Рецензент: **Рарицький Олег Анатолійович**,
доктор філологічних наук, професор,
завідувач кафедри історії
української літератури та компаративістики

Кам'янець-Подільський – 2021 рік

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ	8
1.1 Світоглядні та естетичні стратегії постмодернізму	8
1.2 Метод деконструкції як постмодерністський підхід до літературного тексту	17
1.3 Постмодерністське осмислення поняття національної ідентичності.....	26
1.4 Історія становлення концепції «англійськості».....	30
1.5 Жанр антиутопічного роману в контексті розвитку англійської літератури.....	34
Висновки до розділу	38
РОЗДІЛ 2. ТВОРЧІСТЬ ДЖ. БАРНСА В НАУКОВО-КРИТИЧНОМУ ДИСКУРСІ	39
2.1 Роман «Англія, Англія» у творчій біографії Дж. Барнса.....	39
2.2 Основні тенденції критичного осмислення роману Дж. Барнса «Англія, Англія».....	46
Висновки до розділу	50
РОЗДІЛ 3. ПОЕТИКА ТА ПРОБЛЕМАТИКА РОМАНУ ДЖ. БАРНСА «АНГЛІЯ, АНГЛІЯ»	51
3.1 Жанрова специфіка роману.....	51
3.2 Своєрідність сюжетно-композиційної та часопросторової організації.....	56
3.3 Концепція історії в романі «Англія, Англія».....	60
3.4 Конструкція та деконструкція моделі «англійськості в романі».....	64
Висновки до розділу	79
ВИСНОВКИ	81
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	85

ВСТУП

З початку ХХ століття весь світ зазнавав змін, як в політичному так і культурному планах. Разом із політикою та культурою мінявся і світогляд. Переживши дві Світові війни людство прагнуло нової світоглядної системи, яка б відкинула усі принципові проблеми їх попередників та нарешті визнала домінацію ірраціонального над раціональним. Такою системою став постмодернізм – «своєрідна рефлексія духовного розвитку в самосвідомості західної цивілізації, епоха ревізії базисних установок, епоха розриву зі всією попередньою культурою та традиційним суспільством» [23, с. 61]. Наприкінці ХХ століття література постмодернізму активно звертається до аналізу проблем ідентичності за допомогою власних методологічних принципів: ототожнення мислення з мовною практикою людини, принципу децентрації суб'єкта, відмови від універсальної історичної концепції, принципу методологічного сумніву стосовно всіх позитивних істин. У постмодерні як способі існування, ідентичність «розчиняється» та «руйнується». Ідентичності «множаться», «сполучаються» і «підміняються», відбувається їх релятивізація та віртуалізація [23, с. 62]. Осібне місце у постмодерністській літературі займає проблема національної ідентичності, актуалізована сучасними світовими тенденціями глобалізації та мультикультуралізму.

На межі ХХ-ХХІ століть пошуки сучасної національної ідентичності стають також однією із найактуальніших проблем літератури Великобританії. Процес даного пошуку розгортається як крізь вирішення проблеми збереження власної національної своєрідності від розчинення у хаосі глобалізації, так і крізь встановлення відмінн між поняттями «англійськість» та «британськість» [80, с. 8]. Американська дослідниця національної ідентичності в творчості Дж. Барнса Крістіна Присташ визначає проблему ідентичності через її нестабільність: «Ідентичність як така, постійно перебуває у стані змін. Навіть на особистісному рівні, ідентичність – це те, що являється чимось конкретним лише протягом короткого періоду

часу, поки на національному рівні, англійськість перетворюється на пусту оболонку, втрачає свою важливість та цінність» [83, с. 15] (тут і далі пер. з англ. наш. - А.П.).

Останні десятиліття інтерес до проблеми національної ідентичності розгорається в науковому дискурсі все сильніше, з'являються роботи Ентоні Сміта, Крішана Кумара, Аліси Хендерсон і Річарда Він Джонса, Мухідін Мулаліка, Арундхаті Роя, Ребеки Ленглендс. Дослідження концепції англійськості часто відбувається крізь призму літературної творчості П. Акройда, Дж. Барнса, Дж. Фаулза, зокрема у розвідках Вери Нюнінг, Наріман Ларбі, Річарда Бредфорда, Ребеки Ленглендс та ін..

Звернення до концепції національної ідентичності у творчості англійських постмодерністів почасти поєднується зі спробами осмислити сутність історичного процесу. Важливою виявляється думка дослідниці постмодернізму Л. Хатчеон, яка розглядає сучасний постмодерністський роман як єдність трьох видів дискурсу: художнього, історіографічного та теоретичного [70, с. 158]. Таке взаємопроникнення дискурсів відбиває складність постмодерністського світосприйняття. У творах англійських постмодерністів (П. Акройда, Г. Свіфта, М. Бредбері та ін.) історичне минуле часто реконструюється шляхом активізації культурної пам'яті.

Яскравим прикладом постмодерністського осмислення концепції історії та проблеми національної ідентичності є творчість сучасного прозаїка Джуліана Барнса. Хоча постать письменника викликає стабільний інтерес з боку як вітчизняних, так і зарубіжних літературознавців, його творчості досі бракує системного вивчення. Переважна більшість присвячених автору досліджень має дескриптивний характер; значна частина їх розглядає особливості поетики окремого твору, найчастіше – програмного роману письменника „Історія світу в 10 1/2 розділах” (роботи Д. Затонського, Д. Хігдона, С. Річчі, В. Нюнінг, С. Теста, І. Анічіні, Дж. Б. Скотта).

Загалом дослідження творчості британського письменника розвивається у декількох напрямках: визначення жанрової особливості

окремих творів (Т. Склизкова, В. Новікова, О. Тупахіна, Н. Велігіна), реалізація індивідуально-авторської концепції історії (І. Дробіт, М. Бахтіна, Ю. Райнеке), вивчення окремих складових поетики і проблематики його творів (І. Бехта, О. Дойчик, І. Дробіт, О. Ратнікова).

Проблема національної ідентичності у творчості Дж. Барнса також привертала до себе увагу дослідників. Різноманітні аспекти цієї проблеми розглядалися у розвідках О. Анненкової, Н. Велігіної, Г. Костенко, О. Горбунової, Н. Коноплюк, Т. Михед, Н. Бентлі та ін. На прикладі роману Дж. Барнса «Англія, Англія» літературознавці дослідили роль пам'яті (О. Горбунова [12]), взаємодію історії та міфу (Н. Коноплюк [25]), активізацію культурної пам'яті (Т. Михед [32]) у формуванні концепції національної ідентичності.

У даному дослідженні концепція національної ідентичності у творчості Дж. Барнса розглядається у контексті постструктуралістської теорії деконструкції Ж. Дерріда, що дозволило поглибити уявлення про індивідуально-авторський підхід до поняття національної ідентичності.

Актуальність дослідження зумовлена низкою факторів: по-перше посиленням тенденцій у загальноєвропейській культурі та літературі до пошуку національної ідентичності та національної основи мистецтва загалом і літератури, зокрема; по-друге необхідністю розглянути специфіку індивідуально-авторської моделі національної ідентичності у контексті ідей деконструктивізму на матеріалі недостатньо вивченої творчості сучасного британського прозаїка Джуліана Барнса.

Мета дослідження – з'ясувати генезу та специфіку реалізації концепції національної ідентичності в романі Дж. Барнса «Англія, Англія».

Поставлена мета вимагає вирішення наступних **завдань**:

- визначити історико-культурний контекст становлення поняття національної ідентичності;
- визначити місце роману «Англія, Англія» у творчій біографії письменника;

- окреслити особливості методу деконструкції в контексті теорії постмодернізму;
- розглянути жанрову специфіку твору;
- проаналізувати особливості сюжетно-композиційної побудови тексту;
- визначити своєрідність концепції історії у творчості Дж. Барнса;
- охарактеризувати концепцію англійськості в романі «Англія, Англія».

Об'єкт дослідження – роман Дж. Барнса «Англія, Англія».

Предмет дослідження – конструкція і деконструкція національної ідентичності в даному романі.

Наукову новизну даного дослідження можна визначити як спробу загального підходу до розгляду проблеми національної ідентичності в романі «Англія, Англія» на базі філософської й літературознавчої теорії постмодернізму та деконструктивізму в історичному та політичному контексті.

Методологічною основою дослідження є загальнотеоретичні висновки теорії постмодернізму в контексті літературознавства. Висунуті завдання обумовили поєднання історико-літературного, порівняльно-типологічного та культурологічного методів дослідження.

Практичне значення полягає у можливості використання матеріалів даної наукової розвідки як у загальних курсах лекцій з історії зарубіжної літератури ХХ-ХХІ століть, історії літератури Англії кінця ХХ століття, так і у спеціальних курсах з проблем національної ідентичності в сучасній літературі.

Апробація окремих положень дипломного дослідження була здійснена на Науковій конференції студентів і магістрантів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка 5 жовтня 2021 року та шляхом публікації статті у Збірнику наукових праць студентів та

магістрантів факультету іноземної філології Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка:

Пристай А. Риси антиутопії в романі Дж. Барнса «Англія, Англія». *Збірник наукових праць студентів та магістрантів факультету іноземної філології Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. Випуск 14. Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня «Рута». С. 80-82

Обсяг та структура дослідження. Робота складається з трьох розділів, висновків та списку використаних джерел (90 позицій).

ВИСНОВКИ

Поява на початку ХХ століття мультикультурних підходів до виправлення проблеми колоніальної політики Великобританії початку ХХ століття активізувала відчуття руйнації англійської національної ідентичності та самовираження у світовій спільноті.

Барнс чи не першим побачив проблему державного впливу на природні процеси формування національної ідентичності в народів Великобританії, зокрема проблему систематичного поширення концепції англійськості й англійської ідентичності з метою досягти неконфліктного життя між народами Ірландії, Уельсу, Шотландії, Індії, їх залучення до нової родини, яка б штучно сформувала нову ідентичність – британськість, що була покликана згладити кути англійського націоналізму та домінації над іншими народами.

Проте, наслідком такої політики стала активізація процесу розчинення англійськості в британськості. Найяскравіше проблеми формування та функціонування англійськості та державного впливу на національну ідентичність виражені у романі «Англія, Англія» Дж. Барнса, який вважається одним із найвідоміших творів письменника, та найважливішим романом про питання англійськості на сьогоднішній день.

Огляд науково-критичної літератури, присвяченої проблемі національної ідентичності у творчості Дж. Барнса показав дискусійність поглядів дослідників на дану проблему. На початковому етапі досліджень творчість Барнса сприймалася як критика англійськості, через його зацікавленість культурою Франції, та тривале ігнорування англійської самобутності. Сформувався певний підхід до інтерпретації спрямування його творчості від Англії, до Франції. З виходом роману «Англія, Англія» він був спочатку сприйнятий як груба сатира та іронія над прагненням англійського народу зображати себе кращими, ніж вони є. Проте у наступних дослідженнях відкрилося нове бачення творчості Барнса, яке направлене

саме підтримку англійської національної самобутності, роман почали трактувати як переживання автора за його націю, англійський народ.

Дослідження жанрової специфіки роману дозволило визначити, що Дж. Барнс, конструюючи національну ідентичність, використовує антиутопічні елементи. Жанровою своєрідністю роману «Англія, Англія» є наявність характерних рис антиутопії, таких як: дії перенесені в умовно недалеке майбутнє, обмежений художній простір (острів), в Англії та на острові діють елементи тоталітарної держави (відсутність незалежної преси, вигнання з Острову за проступки, контроль), Острів віддалений у просторі). Новий антиутопічний світ створюється у вигляді тематичного парку на острові Вайт, який симулює форсований підхід до творення національної ідентичності з конкретною метою – контрольовано продавати її. Таким чином Дж. Барнс намагається переосмислити риси антиутопічного жанру для досягнення свого, нового бачення жанру. Постмодерністський роман Дж. Барнса сповнений інтертекстом та іронією, яка слугує інструментом для втілення симуляції Англії та її національної ідентичності.

Таким чином, у романі автор репрезентує власний погляд на історію, який вміщує в собі твердження, що історія принципово не може мати правдивий характер, адже проходить крізь інтерпретацію та фальсифікацію не тільки істориками, а й безпосередньо особами, які брали участь в історичних подіях. Це пов'язується і з концепціями пам'яті, яких притримується автор, за допомогою якої створює національну ідентичність, поєднуючи персональну та народну пам'ять про їх минуле, традицію. Дж. Барнс деконструє англійськість, спростовуючи інстинність як особистої, так і народної пам'яті, що призводить до неможливості автентичної англійськості, що має прямий зв'язок з індивідуально-авторською концепцією історії.

В романі «Англія, Англія» Барнс використовує фрагментовану структуру оповіді, яку об'єднує двома образами. Образом Марти, яка займається пошуками власної ідентичності та приналежності, та образом

Англії, яка переживає кризу ідентичності. В сатиричній та гіперболізованій формі Барнс демонструє як розвивається суспільство при орієнтації держави на смаки середньостатистичного мешканця, таким чином конструюючи образ національної ідентичності, симуляцію, яка своїм існуванням намагається задовільнити бажання іноземних туристів, яка перетворюється на всіма бажаний новий оригінал, чим нищить державу Англію, відкидаючи її життя на рівень середньовіччя. В романі автор використовує змодельований світ, в умовах якого кожен персонаж має свою ціль та діє в залежності від власних мотивів та світобачення.

В основі деконструкції Англії лежить інтертекстуальність, яка пов'язує персонажів та ідею твору з реальним світом, задіяна паратекстуальність, коли підзаголовки описують одне одного. В романі також є елементи гіперреальності, які виражаються у відношенні трьох світів роману, які репрезентують: сучасний стан речей, гіперболізоване майбутнє та наслідок гіперболізації. Беручи за основу філософські та світоглядні надбання реального світу, автор втілює їх в своєму романі для того, щоб застосувати їх в конструкції національної ідентичності. Автор майстерно перекручує висновки, які були зроблені його попередниками, вбачаючи в них принципово інші сенси, тим самим говорячи про одне й те саме, Дж. Барнс приходять до іншого висновку: національна ідентичність не ховається у пам'яті чи пам'ятках, історії та уявленні про англійське. Автор розуміє, що бажання продати себе всім бажаючим призводить до знищення власного, власної національної ідентичності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Абелян М.К. Функционирование мифологических образов в творчестве Дэйвида Герберта Лоренса : автореф. дис. ... д-ра филол. наук : 10.01.03. Воронеж. 2012. 24 с.
2. Андерсон Б. Уявлені спільноти. Міркування щодо походження й поширення націоналізму / пер. з англ. В. Морозова. Критика, 2001. 272 с.
3. Аннекова О.С. У пошуку національної ідентичності: візія Дж. Барнса. Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова. Сер. Проблеми сучасного літературознавства. 2008. Вип. 26. С. 93-107.
4. Бабій Л. Б. Симулякр англійськості: роман Джуліана Барнса «Англія, Англія». *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер. Літературознавство.* 2012. Вип. 36. С. 204-208.
5. Бахтина М.А. Интерпретация исторического в творчестве Дж. Барнса (романы «История мира в 10 с ½ главах», «Англия, Англия», «Предчувствие конца») : автореф. дис. ...д-ра филол. наук : 10.01.03. Воронеж. 2013. 24 с.
6. Бехта І.А. Дискурс наратора в англомовній прозі : монографія. Київ. Грамота. 2004. 304 с.
7. Велігіна Н.Г. Проза Джуліана Барнса в контексті постмодерністських жанрових експериментів 1980 - 2000-х років : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.04 ; Дніпропетр. нац. ун-т ім. Олеся Гончара. Д., 2013. 20 с.
8. Велигіна Н.Г. Роман «Англия, Англия» Дж. Барнса: художественная реализация концепта национальной идентичности. Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара. Сер. Від бароко до постмодернізму. Вип. 17 (2). 2013. С. 147-153.
9. Гаврило І. В. Специфіка художнього осмислення історії в романі Дж. Барнса «Історія світу в 10½ главах». ДВНЗ «Ужгородський

- національний університет”. Сер. Літературознавство. 2013. Вип. 13. С. 321-323
10. Гарушьян С.А. Проблема национальной идентичности в эссеистике Джона Фаулза. *Известия Саратовского университета. Сер. Социология. Политология.* 2009. Вып. 3. С. 67-70.
11. Гегель Г. Работы разных лет: в 2-х томах. Институт философии АН. Мысль. Сер. Философское наследие. 1970. 668 с.
12. Горбунова О.В. Роль памяти в формировании национальной идентичности в романе Дж. Барнса «Англия, Англия». *Известия Саратовского университета. Сер. Литературоведение.* 2010. Вып. 1. С. 51-26.
13. Горохова А.М. Репрезентация британского национального характера в паремнологическом фонде английского языка : автореф. дис. ... канд. Филол. наук : 10.01.04. Нижний Новгород. 2017. 26 с.
14. Гнатенко П.І. Національна ідентичність та історична пам'ять. *Грані.* 2018. Т. 21. Вип. 10. С. 164-169
15. Данильчук О.М. Постмодернізм: характерні особливості та проблеми розвитку: Методичні вказівки. НУК. 2008. 60 с.
16. Дойчик О. Я. Іронія як домінанта ідіостилю Джуліана Барнса. *Вісник ХНУ. Сер. Філологічна.* 2010. Вип. 15. С. 92-101
17. Дробіт І. М. Міждисциплінарні аспекти поняття фікціональної історії (на прикладі романів Джуліана Барнса «Історія світу у 10½ розділах» та «Англія, Англія»). *Вісник Львівського Університету. Сер. філологічна.* 2008. Вип. 44. С. 119-128
18. Дробіт І. М. Апокрифічна історія в романах Дж. Барнса „Папуга Флобера” та „Історія світу в 10 ½ розділах”. *Питання літературознавства.* 2010. Вип. 81. С. 222–232.
19. Енциклопедія постмодернізму / за ред. Чарльза Е. Вінквіста, Віктора Е. Тейлора. Основи. 2003. 503 с.

20. Жаданов Ю. А. Посторуэлловская дистопия: упадок жанра или его трансформация?. *Мировая литература на перекрестье культур и цивилизаций. Сер. Языкознание и литературоведение*. 2010. С. 77-88.
21. Затонский Д. В. Модернизм и постмодернизм: Мысли об извечном коловращении изящных и неизящных искусств. Харків: Фолио, 2000. 375 с.
22. Ильин И. П. Деконструктивизм. Современное зарубежное литературоведение (Страны Западной Европы и США). Концепции. Школы. Термины: Энциклопедический справочник. Интрада. 1996. 256 с.
23. Караваєв В. До проблеми ідентичності в постмодерністському дискурсі. *Наукові Записки НауОА. Сер. Культурологія*. 2011. Вип. 5. С. 61-64.
24. Керимов Т.Х. Интертекстуальность: современный философский словарь. Екатеринбург: Одиссей, 1996. 608 с.
25. Коноплюк Н. В. История и миф как часть модели национальной идентичности (на материале романа Джулиана Барнса «Англия, Англия»). *Балтийский гуманитарный журнал. Сер. Филологические науки*. 2015. Вип. 4. С. 23-25.
26. Козловець М. А. Феномен національної ідентичності: виклик глобалізації : Монографія. Житомир : ЖДУ ім. І. Франка. 2009. 557 с.
27. Кольридж С. Избранные труды. Москва: Искусство. Сер. История эстетики в памятниках и документах. 1987. 353 с.
28. Костенко Г.М. Реалізація концепту національної ідентичності у романі Дж. Барнса «Англія, Англія». *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету ім. І. Огієнка. Сер. Філологічні науки. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2017. С. 120-124*
29. Лозенко В.В. Специфіка Острівного хронотопу в англійських художніх текстах першої половини ХХ ст. *Закарпатські філологічні студії*. 2019. Вип. 10. С. 133-140.

- 30.Лисак Н. С. Національна ідентичність та національні образи в літературі: розходження і точки дотику. Сер. Філологія. Літературознавство. 2011. Вип. 156. С. 76-80
- 31.Михальская Н. П. Аникин Г.В. История английской литературы : уч. пос. изд-е 2-е, перераб. и доп. М.. 2009. 525 с.
- 32.Михед Т.В. Наративи культурного простору: постмодерністський варіант реконструкції національної ідентичності в романі Джуліана Барнса «Англія, Англія». *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Сер. Філологічні науки.* 2011. Кн. 1. С. 15-19
- 33.Новикова В. Г. Британский социальный роман в эпоху постмодернизма : автореф. дис. ... д-ра филол наук : 10.01.03. Нижний Новгород, 2013. 46 с.
- 34.Нурмухамедова Е.О. Эволюция утопических взглядов английских писателей XX века : автореф. дис. ... д-ра филол. наук : 10.01.03. М. 2009. 35 с.
- 35.Палій О.П. Постмодернізм як світоглядна та художня система (до історичних і теоретичних витоків). Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур. Пам'яті академіка Леоніда Булаховського. 2013. Вип. 21. С. 288-302.
- 36.Петросова Е.Г. Концепция «английскости» в современном постмодернистском романе: Г.Свифт, П.Акройд : автореф. дис. канд. филол. наук : 10.01.03. М.. 2005. 25 с.
- 37.Пилипей Н. А. Творчество Джулиана Барнса в литературоведческо-критическом осмыслении: проблемы и перспективы. Сер. Филологические науки. Том 2. 2016. Вып. 68. С. 123-128
- 38.Райнеке Ю.С. Исторический роман постмодернизма и традиции жанра: Великобритания, Германия, Австрия : дис. ... канд. филол. наук : 10.01.03. М.. 2002. 212 с.

39. Ратникова О.С. Функции интертекста в романе-антиутопии Дж. Барнса «Англия, Англия». *Вестник Тверского Государственного Университета. Сер. Филология*. 2019. Вып. 1. С. 226-230
40. Склизкова Т. А. Образ Аркадии в английском романе XX века : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.01.03. Владимир. 2012. 10 с.
41. Сподарик О.В. Вплив теорії деконструкції на постмодерний художній текст. *Вісник національного університету «Острозька академія». Сер. Філологічна*. 2013. Вип. 36. С. 229-232.
42. Стовба Г. Жанровое своеобразие и тенденции развития английского постмодернистского романа к. XX – н. XXI. : веб-сайт. URL: <http://20v-euro-lit.niv.ru/20v-euro-lit/articles-angliya/stovba-zhanrovое-svoeobrazie.htm> (дата зверення 10.09.2021)
43. Тупахіна О.В. Поетика постмодерністської притчі у творчості Джуліана Барнса : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня к-да ф.-г. наук : 10.01.04. Київ. 2007. 22 с.
44. Фаулз Дж. Быть Англичанином, а не британцем. Кротовые норы. М.: АСТ, 2004. URL : <https://www.ereading.club/chapter.php/59532/17/dzhon-robert-faulz-krotovye-nory.html> (дата зверення 10.10.2021)
45. Хабибуллина Л.Ф. Национальный миф в английской литературе второй половины XX века : автореф. дис. ... д-ра филол. наук : 10.01.03. Самара. 2010. 40 с.
46. Хабибуллина Л.Ф. Символика растений в рассказе Д.Г. Лоуренса «Англия, моя Англия» в контексте проблемы английскости. *Вестник Томского государственного университета. Сер. филология*. 2017 №48. С. 194-200.
47. Хоменко Г. І. Жак Дерріда: свобода інтерпретації як (не)можливість. *Вісник ХНУ ім. В. Н. Каразіна. Сер. Філологія*. 2018. Вип. 78. С. 165-173.
48. Эко У. Заметки на полях «Имени розы». Пер. с итальянского. Е. Костюкович. Сер. Иностранная литература. 1988. №10. С. 88-104.

49. Barnes J. A history of the World in 10½ chapters. Vintage. 1990. 320 p.
50. Barnes J. England, England. New York: Alfred A. Knopf. 1999. 275 p.
51. Barnes J. England England. Complete Review. : веб-сайт. URL: <https://www.complete-review.com/reviews/barnesj/england.html> (дата зверення : 05.09.2021)
52. Baudrillard J. Simulacra and Simulation. Trans. Sheila Glaser. Michigan. 1994. 164 p.
53. Beaudoin T. Virtual Faith: The Irreverent Spiritual Quest of Generation X. San Francisco: Jossey Bass. 1998. P. 210
54. Bentley N. Re-writing Englishness: Imagining the Nation in Julian Barnes's England, England and Zadie Smith's White Teeth. Textual Practice. 2007. Vol. 21 P. 483–504
55. Collins. French-English dictionary : веб-сайт. URL : <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/french-english/soixante-huitard> (дата звернення 10.10.2021)
56. Deleuze G. Nietzsche and Philosophy. Trans Hugh Tomlinson. New York: Columbia University press. 2006. P. 256
57. Delniette F. A past perfect rather than a perfect past: Julian Barnes's reflective nostalgia in England, England : веб-сайт. URL: <https://journals.openedition.org/ebs/2620> (дата звернення 10.10.2021)
58. Easthope A. Poetry and Phantasy. Cambridge University Press. 1989. 228 p.
59. Ebbatson R. An imaginary England. Nation, Landscape and Literature, 1840-1920. Routledge. 2005. 240 p
60. Ebbatson R. «England, my England» : Lawrence, War and Nation. Worcester. Vol. Literature & History. 2000. No. 9. P. 67-82
61. Featherstone S. Englishness: Twentieth-Century Popular Culture and the Forming of English Identity. Edinburgh University Press. 2009. 202 p.
62. Freiburg R., Schnitker J. “Do you consider yourself a postmodern author?”: Interviews with Contemporary English Writers. LIT Verlag Münster. 1999. 239 p.

63. Guignery V., Roberts R. *Conversations with Julian Barnes*. Mississippi. 2009. 212 p.
64. Gutleben Ch. *Nostalgic Postmodernism: The Victorian Tradition and the Contemporary British Novel*. Amsterdam. *Postmodern studies*. 2001. Vol. 31. P. 248
65. Hall J., Campbell J. *National Identity and the Political Economy of Small States*. Taylor & Francis. Vol. 16. 2009. No. 4. P. 546-572
66. Hanes I-G. *About Two Concepts: Postmodernism and Rewriting*. *Theory, history and literary criticism*. 2019. Vol. 9. No. 1. P. 10
67. Hassan I. *The Culture of Postmodernism*. Vol. *Theory, Culture & Society*. 1985. No. 2. P. 119-131.
68. Navarro B. *Playing with collective memories: Julian Barne`s England, England and new labour's rebranding of Britain*. *Universidad de Santiago de Compostela*. Vol. 31. 2011. P. 241-261
69. Hobsbawm E., Ranger T. *The Invention of tradition*. Cambridge University press. 1983. 320 p.
70. Hickman, M. 'A new England through Irish eyes?' in S. Chen and T. Wright Vol. *The English Question*. London: Fabian Society. 200. P. 101-115
71. Hutcheon L. A. *Poetics of Postmodernism. History, Theory, Fiction*. New York & London, 1988. 284 p.
72. Kara E. *An analysis of Julian Barnes` England, England & Kazuo Ishiguro's Never let me go in the light of Jean Baudrillard's simulacra and simulation*. Middle east technical university. 2019. P. 136
73. Krishan K. *Negotiating English identity: Englishness, Britishness and the future of the United Kingdom*. Ser. *Nations and Nationalism*. 2010. Vol. 13. P. 469-487
74. Marsh J. *Back to the Land: The Pastoral Impulse in Victorian*. Faber & Faber. 2010. 280 p.

75. McHale B., Platt L. General Introduction to The Cambridge History of Postmodern Literature. University of Cambridge. In: Len Platt and Brian McHale eds. 2016. P. 1-14.
76. McHale B. Postmodernist Fiction. Routledge. 1987. 278 p.
77. Miller J. H. Steven's rock and criticism as cure. Georgia. Vol.30. 1976. No. 4. P. 335-348.
78. Nora P. Between Memory and History: Les Lieux de Mémoire. University of California Press. Vol. representations. 1989. No. 26. P. 7-24
79. Negley G., Patrick Max. The quest for utopia: An anthology of imaginary. The Canadian Journal of Economics and Political Science. Vol. 20. 1954. No. 2. P. 262-264
80. Nünning V. The Invention of Cultural Traditions: the Construction and Deconstruction of Englishness and Authenticity in Julian Barnes's England, England, Anglia. De Gruyter. 2001. P 58–76.
81. Pittock M. Celtic Identity and the British Image. Manchester University Press. 1999. 180 p.
82. Piege-Gro N. Introduction to the theory of intertextuality: [history and theories, typology, poetics]. M. 2008. 238 p.
83. Postmodernism : веб-сайт. URL: <https://plato.stanford.edu/entries/postmodernism/#5> (дата звернення 10.10.2021)
84. Pristash C. D. Englishnesses: Traditional and Alternative Conceptions of English National Identity in Novels by Julian Barnes, Angela Carter, John Fowles, and Jeanette Winterson. PhD., Indiana University of Pennsylvania. 2011. 253 p.
85. Scholz S, Engel Gisela. (Re-) Creating the Past: National Identity and Authenticity in Julian Barnes' England, England and Brian Moore's The Great Victorian Collection. Darmstadt. 2008. P. 89

86. Stan S., Colipca G. Deconstructing and Reconstructing Identity. Philosophical Frames and Literary Experiments. SciVerse. Vol. Social and Behavioral Sciences. 2012. No. 63. P. 325-330
87. Stuar H., Gay P. Questions of Cultural Identity. SAGE Publications. 2011. 197 p.
88. Taylor E., Winquist Ch. Encyclopedia of Postmodernism. 1st edition. Routledge. 480 p.
89. Vulcănescu A. The rhetoric of irony in Julian Barnes`s novels. Universitatea din Craiova. 2020. P. 18
90. Wurgaft, L. Identity in World History: A Postmodern Perspective. No. 34. World Historians and Their Critics. 1995. Vol. 34. P. 67-85